

TEATRET

Regi: Ole Anders Tandberg

PEDAGOGISK MATERIELL

PEER GYNT

av Henrik Ibsen

Utarbeidet av Anne Holtan

Riksteatret 2020

PEER GYNT

Anders Baasmo - Peer Gynt

Forfatter: Henrik Ibsen
Språk: norsk
Tilblivelse: 1865
Sjanger: skuespill
Utgitt: 24. februar 1876
Uroppføring: 24. februar 1876

INNLEDNING

INNHOOLD

<i>Kort handlingsreferat av Peer Gynt</i>	4
<i>Oppgave egnet for norskfaget</i>	6
<i>Oppgave egnet for samfunnsfag og psykologi</i>	12
<i>Oppgave egnet for teaterfag på MDD</i>	18
<i>Skoleaktivitet</i>	26
<i>Vedlegg</i>	27

Peer Gynt er et dramatisk dikt Henrik Ibsen skrev i 1867. Det ble uroppført som skuespill på Christiania Theater i 1876 med musikk av Edvard Grieg. Peer Gynt er regnet som Norges nasjonaldrama. I 150 år har dramaet blitt satt opp på teatre rundt om i verden, og i stadig nye fortolkninger. Den enorme interessen og fasinasjonen for dikteposet skyldes kanskje nettopp at teksten er så rik og mangetydig. Peer Gynt kan leses inn i alle tider, som et eventyr eller som en underholdende samfunnssatire, full av symbolikk, poesi og psykologi. Figuren Peer Gynt er gjenkjennelig som en blant oss. Han er en smarting, en karismatisk eventyrer, en drømmer, en sjarmør, løgner, dagdriver og skruppelløs gründer. Han flykter fra ansvar og drømmer om rikdom og anerkjennelse. Dette driver han fremover og ut i verden. Peer er likevel ikke bare en overfladisk lykkejeger. I ensomme stunder er han full av selvransakelse og søker etter å finne en kjerne som han kan kjenne som seg selv.

I dette pedagogiske opplegget har jeg lagd oppgaver som er spesielt egnet i fagene norsk, psykologi og teaterfag i videregående opplæring.

GOD TEATEROPPLEVELSE

Anne Holtan

KORT HANDLINGS-REFERAT AV PEER GYNT

FØRSTE AKT

> se animasjon [HER](#)

I første akt møter vi Peer og moren Åse. Hun er sint fordi han har stukket seg unna arbeid på gården. "Peer, du lyver!" er åpningsreplikken og et gjennomgangstema i hele stykket. For Peer er en drømmer. Han lyver og har en livlig fantasi. Når mor Åse konfronterer han med at han sluntrer unna arbeidet på gården, forteller han en fantasifull fortelling om at han har ridd på et reinsdyr over Besseggen og styrtet utfor og ned i vannet med den. Mor Åse blir først revet med av historien før hun skjønner at dette er ren diktning. Familien Gynt har vært rik en gang, men faren til Peer sløste bort rikdommen og stakk av. Til morens skuffelse har ikke Peer bidratt til å bygge opp gården igjen. Peer er en villmann. I likhet med sin far liker han å vandre omkring og drømme seg bort. Han dagdrømmer om at han skal bli styrtrik, og at han en gang skal bli keiser. Han flørter med jentene og sier ikke nei til en fest. I 1. akt klager mor Åse over at Peer skuslet bort muligheten da han unnlot å gifte seg med Ingrid, datteren til storbonden på nabogården Heggstad. Ingrid var glad i Peer, men han ville ikke ha henne, og nå skal hun gifte seg med Mats. Peer øyner en mulighet til å få seg en fest og møter opp i bryllupet. På festen gjør bygdefolket narr av Peer og slenger spydige kommentarer etter han. Mor Åse kommer også til bryllupet og forsvarer sønnen mot mobberne som narrer han til å fortelle

ville historier med seg selv i helterollen, for deretter å avsløre han som en drukkenbolt og løgner. Midt oppi tumultene møter han Solveig for første gang. De to blir betatt av hverandre. Han byr henne opp til dans men da kommer Mats og ber Peer om hjelp til å komme seg inn på stabburet der bruden har stengt seg inne. Peer, som nå er full, får et for seg at han vil lure alle sammen. Han kommer seg inn på stabburet, kidnapper bruden og drar til fjells med henne. Denne scenen kalles "Bruderovet".

ANDRE AKT

> se animasjon [HER](#)

Dagen etter er Peer allerede lei av Ingrid, og ber henne dra hjem. Brudgommen Mats og bygdefolket har sverget hevn over Peer for «bruderovet». De kommer oppover på jakt etter Peer og Ingrid. Peer flykter innover fjellet. Der treffer han tre seterjenter, og blir med dem. Han ser et stort slott, og tror at det er hans rike bestefars hjem. Han springer bort til slottet, men renner hode i en fjellvegg og besvimer. Han blir vekket av Dovregubbens datter Den grønnekledde, en forførende vakker kvinne. Hun lokker han inn i berget, men før Dovregubben kan godta Peer som datterens kjæreste må Peer kle av seg «kristenmannsklærne». Han får på seg en hale, og Dovregubben vil rispe han i øyet så han får trollblikket. På den måten vil Peer se verden omvendt. Stygt vil bli pent, stort blir lite. Peer nekter å la seg rispe i øyet, og trollene går løs på ham. Da roper Peer på mor Åse og plutselig hører de kirkeklokkene fra bygda. Dette bryter trollenes makt, og Peer er reddet. Han flykter ut av berget og møter Bøygen, et uformelig, digert vesen som sperrer veien og ber han gå utenom. Peer kjemper fortvilet med Bøygen, som er for sterk. Da høres kirkeklokker og salmesang nok en

gang, og Bøygen forsvinner. Peer våkner ved en seterbu, og der er Solveig og hennes søster, Helga. Peer vet at han er fredløs og at bygdefolket jakter på han og må derfor flykte videre. Før han drar ber han Helga si til Solveig at hun ikke må glemme ham.

TREDJE AKT

> se animasjon [HER](#)

Peer bygger seg en hytte oppe i fjellet. Nede i bygda har mor Åse mistet alt hun eier til Heggstadbonden og lensmannen etter Peers bruderov. Solveig forlater familien sin og drar opp til Peer for å bo sammen med han. Peer blir glad og vil at de skal leve sammen på fjellet, men en dag møter han Den grønnekledde, og hun har med seg en trollunge som hun sier er Peers. Peer flykter igjen, uten å fortelle Solveig hvorfor. I bygda ligger mor Åse for døden i den fattigslige senga si. Peer kommer akkurat i tide før hun dør. Han setter seg ved sykeleiet til moren og begynner å fortelle fantasihistorier om at de to skal reise sammen til himmelens slott. Mor Åse er redd for å dø, men finner trøst i Peers historie og sovner fredelig inn.

FJERDE AKT

> se animasjon [HER](#)

Peer drar ut i verden etter Åses død. Han slår seg opp på allslags handel, blant annet shipping og slavehandel, og blir rik. Han skaffer seg en yacht og reiser til Marokko, hvor han holder selskap med andre utlendinger og inviterer dem med på yachten. De beundrer han. Han er verdensborger og kaller seg Sir Peter Gynt. Han skryter av seg selv og drømmer om å bli keiser i Gyntiana, med hovedstad Peeropolis. De fester og drikker. Etter hvert oppstår det en krangel, og gjestene stikker av med båten hans og lar han sitte igjen

i ørkenen. Peer vender seg til Gud og ber for sitt liv. Skipet går i luften. Han vandrer østover gjennom ørkenen. Han ber og filosoferer. Han får tak i noen stjålne, fine klær. Så havner han i et beduintelt, hvor han blir sett på som en profet. Anitra danser for ham. Han synes hun er primitiv, men vil likevel ha henne. Hun stikker av. I et glimt ser vi Solveig som fortsatt venter på Peer. I Egypt ser han Sfinxen og tenker på Bøygen. Han havner på galehus i Kairo, der de trenger en keiser og kroner han til deres leder.

FEMTE AKT

> se animasjon [HER](#)

Peer Gynt, som nå er gammel vil tilbake til Norge. Han er har fått plass om bord på en båt som skal nordover. På båten møter han en mystisk fremmed passasjer som leter etter døde. Skipet forliser i en storm, men Peer redder seg på en hvelvet livbåt sammen med kokken, som er en fattig familiefar. Peer skubber han ut i havet og lar han drukne. Den fremmede passasjeren er der og vil ha Peers lik, men Peer klarer seg. Når han kommer til hjembygda, er det ingen som kjenner han igjen. Peer drar opp i fjellet. Han blir selvransakende. Han ser seg selv som en løk, – uten kjerne. Han hører Solveigs sang fra hytta. Han føler at alt i naturen bebreider han for det svikeyfulle livet han har levd. Han møter knappestøperen som vil støpe han om – han er ikke noe å samle på. Peer prøver fortvilt å få noen – både Dovregubben og djevelen – til å vitne på at han har vært helstøpt og god, eller i hvert fall helstøpt og ond, men det lykkes ikke. Han har bare vært en middelmådighet og fortjener ikke evig liv verken i himmelen eller i helvete. Fortvilet havner han til slutt hos Solveig. Hun bevart et indre bilde av den han kunne ha vært, og det redder han. Han legger hodet i fanget hennes og er endelig trygg (kanskje).

OPPGAVER EGNET FOR NORSKFAGET

I innledningen ligger det et handlingsreferat og noen korte animasjonsvideoer av handlingen i Peer Gynt.

Det anbefales at klassen leser handlingsreferatet eller ser videoene før de går i gang med oppgavene.

Ola G. Furuseth - *Dovregubben, Gutten +*

Relevante kompetansemål i norsk

Vg1 studieforbereende utdanningsprogram

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- kombinere virkemidler og uttrykksformer kreativt i egen tekstskaping
- vurdere og bearbeide egne tekster ut fra tilbakemeldinger og faglige kriterier

Vg2 studieforbereende utdanningsprogram

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- bruke tilbakemeldinger og kunnskap om språk, tekst og sjanger til å utvikle egne tekster

Vg3 studieforbereende utdanningsprogram

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- analysere og tolke romaner, noveller, drama, lyrikk og sakprosa på bokmål og nynorsk fra 1850 til i dag og reflektere over tekstene i lys av den kulturhistoriske konteksten og egen samtid
- utforske og reflektere over hvordan tekster fra den realistiske og den modernistiske tradisjonen framstiller menneske, natur og samfunn
- skrive essay som utforsker og reflekterer over innhold i tekster
- skrive litterære tolkninger og sammenligninger

OPPGAVE 1: HVEM ER DU?

En serie portrettintervjuer av kjente nordmenn som har levd eventyrlige liv. Denne oppgaven egner seg både til før- og etterarbeid. Arbeid i par.

- Elevene skal lage et portrettintervju av eventyreren Peer Gynt.
- En elev spiller rollen som Peer og en spiller rollen som journalist.
- Elevene lager et videointervju og viser det i klassen.

Bakgrunnshistorie :

Peer var en fattig bondesønn fra en liten bygd i Norge som dro ut i verden for å søke lykken. Han hadde som mål å bli styrtrik og berømt.

På sin reise klarte han å bygge seg opp som forretningsmann i Nord-Afrika. Han var flink til å snakke seg inn i de rette kretsene av innflytelsesrike forretningsfolk og gjorde det bra i shipping. Peer levde et jetset-liv omgitt av kjente artister, politikere, forretningsfolk og ikke minst vakre kvinner. Ryktene sier at han ble rik på menneskehandel med flyktninger i Nord-Afrika. Peer bodde på en diger yacht i Marokko da han ble lurt av noen forretningsfolk som tok båten hans og stakk av. Etter dette la han ut på vandring gjennom ørkenen. En tid bodde han sammen med beduiner som trodde han var en profet.

Han dro videre til Kairo hvor han til slutt havnet på et psykiatrisk sykehus der pasientene tilba han og ga han tittelen Keiser. Journalisten fra Norge møter Peer i Kairo. Han er sliten og blakk og vil hjem til Norge. Journalisten vil at Peer skal fortelle om oppveksten i en liten bygd i Norge, hans reise ut i verden, hans suksess i forretningslivet og hans fall. Men først og fremst vil journalisten prøve å bli kjent med mennesket.

Peer Gynt. Hvem er han? Som motytelse for å stille opp i intervjuet skal Peer få dekket hjemreisen til Norge.

Anbefalt bruk av tid 90 min.

OPPGAVE 2: PEER SPEILER SAMTIDEN

Peer er samtidens menneske, skrev Arne Garborg i 1876 – og satte ord på den narsissistiske livsopplevelse:

“All denne flauhet og kjedsomhet, denne til selvløse grensende interesseløshet og slapphet, den overalt fremblomstrende skepsis og ironi, den motløse, hjelpeløse selvovergivelse til nytelser og stemningsinntrykk som tankestillende, tidsfordrivende middel, – hele dette underlige, ubestemt lidende uttrykk for tomhet, som så merkelig karakteriserer tidens innvortes liv midt under den utvortes rastløshet og mangfoldighet, – alt dette er blott og bart uttrykk for hin følelse av tidens grunnmangel: mangelen på handling, på livsformål.”

Dette kunne kanskje like gjerne vært sagt av en kulturkritiker i 2020?

1. 150 år etter Garborgs samtidsanalyse vil nok mange hevde at dette også gjelder for vår samtid og at vi kan forstå Peer Gynt som et uttrykk for en narsissistisk kultur.

Les om hva narsissisme er: <https://snl.no/narsissisme>. Diskuter deretter i klassen om Arne Garborgs samtidsanalyse passer like godt inn på vår tid.

2. Sosiale medier er en del av det offentlige rom som de fleste har et forhold til enten vi elsker eller hater det. De utgjør en plattform som innbyr til selviscenesettelse og selvpromotering. Der kan vi designe/skape det bildet av oss selv som vi vil at andre skal se og like, og på den måten oppnå anerkjennelse og bekreftelse.

Opprett en fiktiv reiseblogg, der du skriver et innlegg som om du er personen Peer Gynt i 2020. Hvordan fremstiller han seg for omverden? Hva forteller han om seg selv og reisen?

Bakgrunn:

Peer er 20 år og har sine «svin på skogen». Han har gjort ting i Norge som han har rømt fra. Han ble konfrontert med kravene om å ta ansvar for gården der han vokste opp, og barnet han fikk etter at han hadde tilfeldig sex med ei jente i nabobygda. Han pakket sekken og dro på «backpackerreise» rundt i verden.. Han jobbet her og der og klarte seg bra, helt til han ble ranet i Nord-Afrika. Nå sitter han på en café i Kairo og skriver et innlegg i reisebloggen i håp om å bli sponset sånn at han kan komme seg videre.

Anbefalt bruk av tid 90 min.

OPPGAVE 3: INDIVIDUELL SKRIVEOPPGAVE

Elevene skal skrive en moderne versjon av bruderovet som en nyhetssak. Les vedlegget (s.27) før dere går i gang og skriver.

Overskrift til nyhetssaken:

Brud kidnappet under sitt eget bryllup.

Bruden skulle giftes bort mot sin vilje og stengte seg inne på et rom før vielsen.

En mann, visstnok en hun var forelsket i, brøt seg inn på rommet og kidnappet henne.

Tips til videre skriving:

- Hvordan ble bruden kidnappet?
- Hvem var kidnapperen og hvilket forhold hadde han til henne?
- Var det vitner til hendelsen?
- Har dere snakket med familien til den kidnappede?
- Hva sier brudgommen?
- Hva sier politiet om kidnappingen?

Anbefalt bruk av tid 90 min.

OPPGAVE 4: PEER OG SOLVEIG = SANT

1. Solveig har ofret alt for kjærligheten til Peer: Hun brøt med familien da hun valgte å dra opp i fjellet for å leve sammen med han. Del klassen i grupper med 3 elever. Lag en scene der Solveig tar et oppgjør med familien og forklarer valget sitt for foreldrene. Gruppene fremfører scenen de har lagd, for resten av klassen.
2. Peer forlot Solveig oppe på fjellet og ba henne vente på han. Hun sitter hjemme i Norge og venter på at han skal komme hjem til henne. Solveig har ventet i mange år, og hun lengter og synger ut sin kjærlighet til han. [Hør E. Griegs Solveigs sang sammen i klassen.](#)
3. Peer er sliten etter reisen gjennom ørkenen, og sitter en kveld under stjernehimmelen og dikter en sang til Solveig, som han forlot der hjemme. Han angrer på at han dro, lengter hjem til henne og håper at hun fremdeles elsker han og vil ha han. Skriv en sangtekst på rim og fremfør i klassen

Anbefalt bruk av tid: 90 min.

OPPGAVER EGNET FOR PSYKOLOGIFAGET

I innledningen ligger det et handlingsreferat og noen korte animasjonsvideoer av handlingen i Peer Gynt.

Det anbefales at klassen leser handlingsreferatet eller ser videoene før de går i gang med oppgavene.

Gisken Armand - Mor Åse, Solveig og Knappestøperen

Relevante kompetansemål i faget Psykologi 1

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- definere personlighet, og gjengi ulike personlighetsteorier
- gjøre rede for betydningen av arv og miljø i menneskets utvikling
- drøfte sammenhenger mellom erfaringer i oppveksten og holdninger og verdier som voksen
- gjøre rede for ulike emosjoner og behov, og hvordan disse påvirker og styrer atferd
- drøfte begrepet normalitet i forhold til psykisk helse

Relevante kompetansemål i faget Psykologi 2

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for sosialiseringprosessen i et psykologisk perspektiv
- drøfte betydningen av å ha sosial kompetanse
- gjøre rede for ulike roller individet kan ha i sosiale sammenhenger, og gi eksempler på rollekonflikter
- drøfte hva som påvirker og endrer holdninger
- beskrive ulike former for psykiske vansker og lidelser
- drøfte utfordringer ved å være pårørende eller venner til personer med psykisk lidelser, og gi eksempler på mestringsstrategier

OPPGAVE 1: TODELT GRUPPEOPPGAVE OM SELVET OG SELVFØLELSEN.

*Det gyske selv,- det er den hær
af ønsker, lyster og begær,-
det gyske selv, det er det hav
af infald, fordringer og krav,
kort alt, som netop mit bryst hæver,
og gør at jeg, som sådan, lever. (Peer Gynt, akt 4, scene 1)*

Fra Riksteatrets forhåndsmtale av forestillingen:

«–Jeg har alltid hatt lyst til å spille Peer Gynt, sier skuespiller Anders Baasmo. – Hvis vi gjør det på den riktige måten, tror at jeg at vi kan komme nærmere kjernen, nærmere det stykket egentlig handler om. Jeg håper vi kan lage en forestilling som gjør at folk kan kjenne igjen mer av seg selv i Peer.»

Oppgave:

I Dovregubbens hall lærer Peer at den eneste forskjellen på troll og menneske er at menneskene sier "vær deg selv" mens trollene sier "vær deg selv nok".

1. Klassen deles inn i grupper på 3.
[Les artikkelen til psykiater Tormod Huseby om kunsten å være seg selv](#)

Gruppene lager en podcast der de diskuterer hva det vil si å være seg selv og hva det vil si å være seg selv nok. Podcasten skal være maks 15 min. lang og kan presenteres for resten av klassen eller være et innleveringsarbeid.

2. Se [DENNE](#) videoen eller les artikkelen som handler om hvordan god og dårlig selvfølelse blir skapt. Psykolog Guro Øiestad har listet opp noen gode råd for hvordan vi kan jobbe med selvfølelsen vår.

Gruppene lager et case der de beskriver et ungt menneske med dårlig selvfølelse som går i terapi hos Guro Øiestad. Personen begynner å jobbe for å bedre selvfølelsen. Beskriv hvordan personen har det i utgangspunktet, og hva som kan være årsaker til den dårlige selvfølelsen. Deretter beskriver dere hvordan denne personen jobber med seg selv for å få det bedre.

Anbefalt bruk av tid: 2 x 90 min.

OPPGAVE 2: SOSIALE ROLLER OG FORVENTNINGER

Peer Gynt som rollefigur er blitt tolket på utallige måter og er kanskje en av de flotteste rollene en skuespiller kan få. Hvorfor? Peer er en kompleks og leken type med mange egenskaper. Han er sønnen som ikke svarer til morens forventninger. Han er en kreativ og fantasifull diktersjel, og en løgner. Han er drømmeren som vil mer enn han får til. Han er en nysgjerrig eventyrer og sjarmør. Han er en egoistisk og skruppelløs forretningsmann. Han er gutten som lengter etter ekte kjærlighet og aksept og mannen som er dypt selvransakende. Alt dette er sider av han selv og roller han spiller ut i løpet av det dramatiske diktet i fem akter.

Les om sosiale roller og rolleforventninger før dere går i gang med oppgaven:

- <http://psykologiblog123.blogspot.com>
- <https://individogfellesskap.cappelendamm.no/c196520/artikkel/vis.html?tid=236203>
- <https://utforsksinnet.no/rolleteori-hva-er-var-sosiale-rolle-i-samfunnet/>

1. **Individuell oppgave:** Skriv en liste over alle roller du har. Marker de rollene du liker best og som du føler deg mest komfortabel med. Finn ut om det er konflikter mellom noen av de ulike rollene du har.
2. **Pararbeid:** Sammenlikn hverandres lister over roller og finn ut om dere har noen typiske rollekonflikter. Lag et lite rollespill som viser situasjoner der dere spiller ut en eller to av disse konfliktene. Vis gjerne noen av disse til resten av klassen.
3. **Gå i tremannsgrupper** og velg ut en situasjon som viser en rollekonflikt. Gruppen lager et «frost bilde» av situasjonen foran klassen. De andre elevene skal gjette hva som skjer i situasjonen og hvilken rollekonflikt som utspiller seg.

Anbefalt bruk av tid: 90 min.

OPPGAVE 3: ARV, MILJØ OG OPPVEKST

Bestefaren til Peer Gynt var en storkar i bygda. Han var rik og hadde en stor, veldrevet gård. Faren til Peer var derimot en dagdrømmer og glad i å drikke. Han ville helst feste og ha det gøy. Kona hans, Mor Åse ble fortvilet og sint da han lot gården forfalle og festet bort pengene. Tilslutt ble han lei og stakk av fra familien. Mor Åse hadde håpet at Peer skulle gjenreise familiens ære og formue, men til hennes skuffelse ser det ut til at han er nokså lik faren sin.

1. Gå sammen i par og lag et dybdeintervju av Peer der han forteller om oppveksten sin.

- > Hvordan var det å vokse opp med en far og mor som kranglet om penger?
- > Hva slags forhold har han til faren sin?
- > Hva slags forhold har han til moren?
- > Hva drømmer han om å få ut av livet?

2. Klassediskusjon. Les opp noen av intervjuene elevene har skrevet, og diskuter deretter følgende spørsmål i klassen:

- > Hvordan forklarer dere atferden til faren til Peer?
- > Hvordan forklarer dere atferden til Peer i lys av teorien om arv, miljø og oppvekst?
- > Hva former oss mest som menneske: miljø (oppveksten) eller arv (gener)?

Anbefalt bruk av tid: 90 min.

OPPGAVE 4: PEER EN MODERNE NARSISSIST?

Denne oppgaven egner seg etter at klassen har sett forestillingen.

Forarbeid: Innledningsvis skal elevene gjøre research på personlighetsteori og teori om personlighetsforstyrrelser. Bruk læreboken og foreslåtte lenker til artikler.

- <https://www.webpsykologen.no/video/personlighetstyper/>
- <https://nhi.no/sykdommer/psykisk-helse/diverse/personlighetsforstyrrelser/?page=3>

Les deretter artikkelen i Dyade om Peer som moderne narsissist og om narsissistisk personlighetsforstyrrelse:

- https://dyade.no/acem_sites/dyade_no/tidsskrift/dyade_1997_02_mannen_peer_gynt_og_hans
- <https://www.hjelptil hjelp.no/personlighetsforstyrrelser/hva-er-en-narsissistisk-personlighetsforstyrrelse>

Oppgave:

Del klassen i grupper på 3. Gruppene skal lage en podcast med samtale/diskusjon om personlighetsteorier der man tar utgangspunkt i Peer Gynt som case:

1. I podcasten skal dere ha en generell innledning om ulike personlighetsteorier og forsvarsmekanismer (Freud)
2. Dere har sett teateroppsetningen Peer Gynt på Riksteatret og blitt kjent med rollefiguren Peer i forestillingen. Bruk det dere har lært om personlighet og forsvarsmekanismer til å analysere personligheten til Peer.
3. Drøft til slutt om dere mener at Peer har en personlighetsforstyrrelse eller om han bare er en selvsentrert eventyrer.

Anbefalt bruk av tid 2 x 90 min.

OPPGAVER EGNET FOR TEATERFAGENE VED MDD

I innledningen ligger det et handlingsreferat og noen korte animasjonsvideoer av handlingen i Peer Gynt.

Det anbefales at klassen leser handlingsreferatet eller ser videoene før de går i gang med oppgavene.

Jan Sælid - Bøygen, Bergriffenfeldt, Kapteinen +

Relevante kompetansemål fra læreplan i følgende fag ved MDD

TEATERPRODUKSJON1 OG 2 OG TEATERENSEMBLE

Skuespillerutvikling

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- bruke grunnleggende skuespillerteknikk med vekt på utvikling av kropp og stemme
- vise evne til å oppnå partnerkontakt
- bruke ulike typer tekster i arbeid med stemmetrening og formidling
- beherske grunnleggende skuespillerteknikk og skape et selvstendig uttrykk

Scenisk formidling

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- gjøre rede for bruk av ekspressivitet i skuespillerens uttrykk
- bruke ulike spillestiler i forhold til scenisk form
- eksperimentere med sceniske virkemidler i forhold til rolle og scenisk handling
- drøfte spillestil, virkemidler og tilnæringsmåter

Teaterteori og –analyse

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- analysere og tolke forestillinger og skrive teateranmeldelser

OPPGAVE 1: BRUDEROVET

Hele klassen arbeider sammen. Alle leser vedlegget (s.27): Bruderovet akt 1 scene 2 (Ole Anders Tandbergs bearbeiding av manus for Riksteatret og nyskrevet av Øyvind Berg). Deretter deles klassen i 2 grupper. En gruppe iscenesetter Bruderovet og bruker teksten dere nettopp har lest. Den andre gruppen lager en ny scene om det som skjer etterpå, når politiet kommer og tar opp vitneavhør av bryllupsgjestene. Når gruppene har øvd litt og funnet en regi, viser de scenene for hverandre.

GRUPPE 1: Velg 1 regissør som iscenesetter dette utdraget fra manus. Hen fordeler roller til alle elevene i gruppen. Dere er frie til å skrive om, stryke og eventuelt legge til flere roller (alle behøver ikke å ha replikker). Øv deretter på scenen og vis for den andre gruppen

GRUPPE 2: Gruppen lager en scene som handler om timene etter bruderovet. Politiet har kommet for å gjennomføre en leteaksjon, men først skal de gjøre vitneavhør av bryllupsgjestene. Velg 1 regissør som iscenesetter denne scenen og fordel rollene. Øv deretter på scenen og vis for den andre gruppen.

Anbefalt bruk av tid 2x 90 min.

OPPGAVE 2: PEERS MANGE ANSIKTER

Peer Gynt handler om eksistensielle spørsmål og om hva det vil si å være seg selv helt og fullt. Peer er imidlertid litt av en kameleon som spiller ulike roller og skifter «kostyme» ettersom det passer seg i situasjonen. Han spiller ulike sosiale og psykologiske roller. En dag keiser, en annen dag profet. I 5. akt er han en aldrende mann som har kommet tilbake til Norge etter den lange reisen. Han er ute på heiene for å finne vill-løk. Han skreller løken lag for lag for å finne kjernen. Dette blir ofte tolket som et bilde på hans egen selvransakelse og en søken etter å finne egen identitet.

Oppgave: Monologarbeid med løkscenen

Elevene jobber parvis med å lage en modernisert versjon av løkscenen i 5. akt. Bruk originalversjonen som ligger ved oppgaven. Deretter iscenesetter parene teksten og tar utgangspunkt i et av karaktertrekkene Peer spiller ut i stykket. Parene bruker teksten de har skrevet og velger hvert sitt karaktertrekk som Peer og instruerer hverandre i rollen. Parene viser sine tolkninger av løkscenen for resten av klassen.

- 1. Peer er en lystløgner og storskryter** som lyver på seg store bragder
- 2. Peer er stormannsgal.** Farfaren var rik, – men faren drakk opp pengene og forsvant. Peer vil gjenopprette æren og drømmer om å bli keiser.
- 3. Peer er grensesprengende villmann.** Han drikker og lyver og røver bruden og rømmer til fjells.
- 4. Peer er en sjarmør.** Jentene faller for sjarmen hans og guttene lar seg imponere.
- 5. Peer er en smart forretningsmann.** Han har ingen skrupler når det gjelder forretninger.
- 6. Peer er en tenker og filosof.** Han vil løse Sfinxens gåte og grubler på hva som er meningen med livet, og hvem han selv egentlig er.
- 7. Peer er uredd og nysgjerrig.** Han drar ut i verden og kaster seg ut i alle mulige utfordringer. Han søker lykken hvor det skal være
- 8. Peer søker ekte kjærlighet og anerkjennelse**

Fra uroppførelsen ved Christiania Theater, 1876. Digitalmuseum.no/CC.
(Pinseaften. – Inde på storskogen. Længere borte, på en rydningsplads en hytte med rensdyrhorn over dørgavlen.) (Peer Gynt kryber i holtet og sanker jordløg.)

Dette her er et standpunkt. Hvor er det næste? –
Alt skal en prøve og vælge det bedste.

Jeg har så gjort, – oppe fra Cæsar
og nedover lige til Nebukadnezar.

Så skulde jeg dog gennem bibelhistorien. –

Den gamle gutten fik ty til sin moer igen. –

Der står jo også: af jord est du kommen. –

Hvad det gælder i livet, er at fylde vommen.

Fylde den med jordløg? Det lidet moner; –

jeg vil være listig og sætte doner.

Her er vand i bækken; jeg skal ikke tørste,

og får dog mellem vilddyr regnes for den første.

Når jeg engang skal dø, – hvad sagtens vil ske, –

så kryber jeg under et vindfældt træ;

som bamsen en løvhoug jeg over mig kaver

og risper i barken med store bogstaver:

Her hviler Peer Gynt, den skikkelige fyr,

kejser over alle de andre dyr. –

Kejser? (Ier indvendig.)

Du gamle spåmands-gøg!

Du er ingen kejser; du er en løg.

Nu vil jeg skalle dig, kære min Peer!

Det hjælper ikke enten du tuder eller beer.

(tager en løg og plukker svøb for svøb af.)

Der ligger det ydre forrevne lag;

det er havsnødsmanden på jollens vrag.

Her er passager-svøbet, skralt og tyndt; –

har dog i smagen en snev af Peer Gynt.

Indenfor her har vi guldgraver-jeget;

saften er væk, – om det nogen har ejet.

Dette grovskind her med den hårde flig,
det er pelsværksjægren ved Hudsons-vik.

Det indenfor ligner en krone; – ja tak!

Det kaster vi væk uden vidre snak.

Her er oldtidsgranskeren, kort, men kraftig.

Og her er profeten, færsk og saftig.

Han stinker, som skrevet står, af løgne,

så en ærlig mand kan få vand i øjne.

Dette svøbet, som rulles blødgigt sammen,

det er herren, der leved i fryd og gammen.

Det næste tykkes sygt. Det har svarte streger; –

svart kan ligne både prest og neger.

(plukker flere på engang.)

Det var en ustyrlig mængde lag!

Kommer ikke kærnen snart for en dag!

(plukker hele løgen op.)

Nej-Gud om den gør! Til det inderste indre

er altsammen lag, – bare mindre og mindre. –

Naturen er vittig!

(kaster resterne fra sig.)

Fanden måtte gruble!

Går en i tanker, kan en letvindt snuble.

Nå, jeg kan forresten ad faren flire;

for jeg ligger bundfast på alle fire.

(klør sig i nakken.)

Underligt stel, det hele røre!

Livet, som det kaldes, har en ræv bag øre.

Men griber en til, sætter Mikkell på spring,

og en fanger noget andet – eller ingenting.

Anbefalt bruk av tid 2x 90 min.

OPPGAVE 3: RADIOTEATER

Elevene lager radioteater av 4. akt i grupper på 4-5 elever. Se animert kortversjon av 4. akt og kort sammendrag og la dere inspirere: https://www.nrk.no/video/peer-gynt---kortversjon---4-akt---animasjon_308647

Kort sammendrag:

Peer slår seg opp som skipsreder i Amerika, og tjener seg styrtrik på slavehandel og eksport av gudebilder. Men Peer vil mer: Han vil bli keiser over hele verden. Til det trenger han enda flere penger. Det planlegger han å skaffe ved å gå i allianse med de undertrykkende tyrkerne i krigen mot de greske frihetsforkjemperne. Men han blir sviktet av sine rike venner, og planen går i vasken. Peer er blitt en middelaldrende mann. Han dyrker seg selv. Han lurar den unge beduinjenta "«Anitra"» til å tro at han er profet og innleder et forhold til henne. Men så viser det seg at det er hun som lurar ham. Hun var bare ute etter pengene hans. Peer forsøker seg en stund som historieforsker.

Imens sitter Solveig hjemme i fjellhytta med reinsdyrgevir over døren, som Peer dro fra. Hun har ikke glemt ham, og hun venter fremdeles på ham.

Oppgave:

Bruk virkemidler som musikk og naturlyder dere finner i gratis lydarkiv på nettet. Elevene skal skrive manus selv, men også gjerne lese originalversjon av 4. akt. før de begynner å skrive. Som en del av manuset de skriver kan elevene bruke kjente sitater fra 4. akt som replikker og utgangspunkt for scener. Prosjektet avsluttes med at hele klassen lytter til hverandres versjon av 4.akt.

*Man skal ej læse for at sluge,
men for at se, hvad man kan bruge. (Peer Gynt, akt 4, scene 1)*

Det gynske selv,- det er den hær

af ønsker, lyster og begær,-

det gynske selv, det er det hav

af infald, fordringer og krav,

kort alt, som netop mit bryst hæver,

og gør at jeg, som sådan, lever. (Peer Gynt, akt 4, scene 1)

Hvo intet ejer, letvindt vover. (Peer Gynt, akt 4, scene 1)

Jeg har læst på tryk-og satsen er sand-

"ingen blir profet i eget land".- (Peer Gynt, akt 4, scene 6)

Jeg vil skumme historiens fløde.- (Peer Gynt, akt 4, scene 9)

hvor udgangspunktet er galest,

blir tidt resultatet originalest. (Peer Gynt, akt 4, scene 9)

Kvinderne,- det er en skrøbelig slægt! (Peer Gynt, akt 4, scene 9)

Tænk Dem, hvilket fortærende liv;

være pen (les: blyant) og aldri smage odden af en kniv! (Hussejn, akt 4, scene 13)

Anbefalt bruk av tid: minimum 2x 90 min.

OPPGAVE 4: SKRIV EN ANMELDELSE AV RIKSTEATRETS FORESTILLING PEER GYNT

Før dere begynner, kan dere lese om hvordan dere skriver en teateranmeldelse [HER](#) og lese et eksempel på en teaterkritikk [HER](#). Bruk også programmet og teatrets [nettside](#).

Innledningsvis er det fint å ha med en presentasjon av stykket/oppsetningen:

- navnet på stykket og dramatiker, regissør, skuespillere, scenograf evt. koreograf
- Kort om sjanger og handling
- Kort beskrivelse av regi og scenografi

Velg deretter 1, 2 eller 3 av følgende elementer i forestillingen som du analyserer mer inngående i anmeldelsen

1. Spillestil og skuespillerprestasjoner:

- Ekspressivitet: stemmebruk, fysisk uttrykk, emosjonell temperatur
- Samspill: kontakten mellom skuespillerne, hvordan de bruker hverandre
- Rolletolkning
- Konsentrasjon og scenisk tilstedeværelse/utstråling

2. Regi:

- Miljøskildring: tid og miljø
- Dans og fysisk uttrykk
- Hva ønsker regissøren å formidle: budskap/tema?
- Spesielle regigrep: f.eks bruk av dans
- Hvilken stemning ligger i forestillingen?
- Rytme og tempo
- Personinstruksjon

3. Scenografi og bruk av virkemidler

- Bruk av video
- Lys
- Lyd/musikk
- Kostymer
- Farger
- Interiør og rekvisita

Send gjerne anmeldelsen til Riksteatret
Anbefalt bruk av tid: 90 min.

Thea Lambrechts Vaulen - *Ingrid, Anitra, Den grønklede og Passasjeren*

SKOLEAKTIVITETER

Ønsker du å kjøpe billetter til din klasse? Ta kontakt med ditt lokale kulturhus. Skoleklasseprisen er 110,- + avgift per elev - inkludert lærere som følger med klassen.

Vær oppmerksom på at det er begrenset med billetter.

Ønsker dere å søke via Riksteatrets billettfond?

Søk om fribilletter [HER](#). Søknadsfrist: 01.09.2020

Sammen til høsten

Riksteatret kommer til ditt kulturhus- og vi gleder oss til å spille teater på den aller beste måten. Det blir begrenset kapasitet og ikke like fulle saler, men det vil være trygt å gå på teater.

”Å vise teater nå gir økt mening. Folk vil ha levende kunst og vi skal gjøre det mulig uansett hvor i landet du bor”,
sier Riksteatrets nye teatersjef Arne Nøst.

Vi kommer, og det er det viktigste – som hele landets teater.

Til høsten blir det mulig å søke om fribilletter via Riksteatrets billett-fond på to av våre forestillinger. I tillegg har vi en digital visning med pedagogisk materiell tilgjengelig.

Ved spørsmål eller bestillinger kontakt oss gjerne

JULIE VOLD BJØRKAMO
Salgs- og markedsansvarlig
(engasjement)

jv@riksteatret.no
45632264

VEDLEGG

Akt I, scene 2

*ASLAK går forbi med Mats
Far hans var fordrunken, og mor hans er klein –*

MATS

Ja, så er det ikke underlig at gutten virker stein.

PEER GYNT

Alltid skal de flire bak ryggen på folk, hviske og tiske og skule som få!
Å, den som hadde noe å drikke på.

*Han kaster seg ned i lyngbakken, blir liggende lenge på ryggen med
hendene under hodet mens han stirrer opp i himmelen.*

15

For en underlig sky. Den likner en hest.

Med en rytter – og sadel – og grime.

Og bak ham rir ei kjerring på en sopelime. Det er mor.

Hun skjeller og skriker: Ditt beist! Stopp litt, Peer! – Se, nå blir hun spak.

Peer Gynt rir foran, og mange rir bak. Hesten har gullsko og silkeman.

Selv rir han stolt som en Djengis Khan. Ingen kan ri dette dyret så sikkert.

Peer Gynt kan skinne som sol i en kikkert. Nede står folk i klynger langs gjerdet,

letter på hatten og glaner i været. Mennene bukker og kvinnene neier

for keiser Peer Gynt og hans tusen lakeier.

Raus er han også, han lar gullmynter strø over folk og fe som om det var frø.

Engellands prins står på stranda og venter. Det samme gjør alle Engellands jenter.

Engellands keiser og Engellands adel bøyer seg alle for Peer i sin sadel.

Keiseren letter på kronen og sier –

ASLAK kommer in igjen med Mats

Nei, se her: Peer Gynt, det drukne svin!

PEER GYNT farer halvt opp Hva keiser!

16

ASLAK småflirer

Reis på deg, gutten min!

PEER GYNT

For helvete! Aslak! Hva faen vil du?

ASLAK

Seks uker borte. Bergtatt, kanskje? Hva?

PEER GYNT

Jeg utførte store ting, din blei!

MATS

Få høre, Peer!

PEER GYNT

Det angår ikke deg.

ASLAK

Du skal vel til Hægstad?

PEER GYNT

ASLAK

Nei.

Si meg, hun brura har hatt et godt øye til deg?

PEER GYNT

Din svarte faen!

17

MATS

Slapp av nå, Peer! Hvis Ingrid har vraka deg, fins det jo fler!

ASLAK

Tenk: sønn til Jon Gynt! PEER GYNT

ASLAK

Rolig! Du finner nok en som vil ha deg.

MATS

God kveld! Jeg skal hilse til brura fra deg.

Mats og Aslak ut.

PEER GYNT

Jeg vil hjem til mor.

Lytter mot bryllupsgården.

De spiller til dans! For et mylder av jenter! Sju-åtte per mann!
Nei, dæven steike, jeg blir med på festen.

Springer ut.

Faen ta deg!

18

Akt I, scene 3

ASLAK *drikker*

Det er høyt under taket og lang vei til veggen!

MATS *småsipper*

Hun vil ikke, Aslak, hun er så brysk!

ASLAK

Hva vil hun ikke?

MATS

ASLAK

Å, så slapp du å bindes i båsen!

28

MATS

Hun har stengt seg inne.

ASLAK

Lette på låsen.

PEER GYNT *inn fra festen*

Øyekast, sylkvasse tanker og smil.
Det gnistrer som sagbladet under ei fil!

ASLAK

Skal du alt gå?

Du er en tosk!

19

PEER GYNT

Nei.

ASLAK

PEER GYNT Slipp meg forbi!

MATS

PEER GYNT

SOLVEIG *inn.*

Vil du danse med meg?

Da går du visst feil!

Er du redd?

Jeg, redd?

De står og ser på hverandre lenge.

ASLAK *til Peer Gynt, idet han stenger døren for Solveig og byr på en dram*
Er du på fest, så er du vel tørst?

PEER GYNT

Nei takk, jeg tror jeg vil danse først. Lys som ei sol! Nei, skulle du sett!

SOLVEIG *åpner døra igjen*

Du var visst den gutten som ville danse?

20

PEER GYNT

Ja, meg kan ikke en vill okse stanse.

Han tar henne i hånda.

Kom her!

SOLVEIG

Ikke for mye, sa mor!

PEER GYNT

Sa mor? Sa mor! Er du født i fjor?

29

SOLVEIG

Du gjør narr!

PEER GYNT

Du er jo en unge, nesten.
Er du voksen?

SOLVEIG

I våres gikk jeg til presten.

PEER GYNT

Si hva du heter, så snakker vi lettere.

SOLVEIG

Jeg heter Solveig. – Har du et navn òg?

21

PEER GYNT

Peer Gynt.

SOLVEIG

Nei, uff da!

PEER GYNT

SOLVEIG

Strømpene glir ned, de må bindes tettere.

Hun går fra ham.

ASLAK

Litt brennevin, Peer?

PEER GYNT

ASLAK

Nei.

ASLAK drar opp en flaske og drikker.

Ah, som det river! – Nå?

PEER GYNT

Hva er det nå?

Jo, bare litt?

Få kjenne.

22

Han drikker.

MATS

Da må du også smake på mitt.

PEER GYNT

Nei!

ASLAK

Pisspreik. Jeg kjenner deg, skurk.

Drikk, Peer!

30

PEER GYNT

Ok, gi meg en slurk.

Han drikker igjen.

ASLAK hviskende

Nå kommer'n i form!

MATS

Du gjør undre, Peer?

PEER GYNT

ASLAK

Det gjorde bestemor før jeg ble født!

Fortell, fortell!

Jeg lokker Satan sjøl.

23

PEER GYNT

Løgnhals! Hva jeg kan, kan ingen bondeknøl. Jeg lokket ham en gang inn i ei nøtt.

Ormstukken, ikke sant?

ASLAK *leende*

Ja, lett å skjønne!

PEER GYNT

Han banna og grein og ville belønne meg rikelig, sa'n –

MATS

Han ville befris?

PEER GYNT

Jeg tetta hullet med ei lita flis.

Du skulle ha hørt'n sulle og romle.

MATS

Ja vel?

PEER GYNT

Han låt som en illsint humle!

MATS

Og han er stadig i nøtta?

PEER GYNT

Nei, nå har den djevelen dratt sin vei.

24

MATS

Ja vel?

PEER GYNT

Jeg gikk til smeden og ba ham om å knekke den nøtta. Smeden sa ja og la nøtta på bøtta –

MATS

Slo han Satan i hjel?

31

PEER GYNT

Han slo som en mann. Men Satan tok fyr og fór som en brann
rett inn i veggen og opp gjennom taket.

MATS

Og smeden?

PEER GYNT

Sto der med stekte hender.
Etterpå ble vi aldri mer venner.

ASLAK

Bra eventyr, det!

MATS

Kanskje hans beste? 25

PEER GYNT

Tror dere jeg dikter det opp?

MATS

Å nei, jeg har allerede hørt det meste
fra farfar –

PEER GYNT

Løgn! Det skjedde med meg!

ASLAK

Alt skjer med deg.

PEER GYNT

Ja, jeg kan ri høyt opp i lufta på ville hester!
Ja, jeg kan mange ting, jeg, skal jeg si.

ASLAK

Ri litt i lufta, da! Vis hvem du er –

PEER GYNT

Du må ikke trygle meg på dine knær. En dag skal jeg ri som en storm over alle!

ASLAK

Nå har det tørna for'n. For et fe!

26

MATS

Storskryter.

ASLAK

Løgnhals!

PEER GYNT

MATS

Ja, vent litt, så får du en opprevet trøye!

ASLAK

En mørbanka rygg og et blåmalt øye!

Skoggerlatter. **ASLAK** og **MATS** ut.

MATS *inn igjen, tett på Peer*

Du Peer, er det sant at du kan ri i lufta?

PEER GYNT kort

Alt er sant, Mats! Jeg kan mer enn du tror.

SOLVEIG *inn.*

PEER GYNT

Solveig! Å, det er godt du kommer! Kom, bli med og dans, er du snill!
Vent og se!

27

SOLVEIG

Slipp meg!

PEER GYNT

Hvorfor det?

SOLVEIG

PEER GYNT

Vill er reinbukken au når det gryr mot sommer. Kom da, jenta mi, ikke vær vrang!

SOLVEIG *drar armen til seg*

Tør ikke.

PEER GYNT

Hvorfor?

SOLVEIG

SOLVEIG ut.

Fordi du har drukket.

PEER GYNT

Den som fikk knivbladet stukket tvers gjennom dem – alle på én gang!
MATS inn, puffer til Peer med albuen Kan du ikke hjelpe meg inn til brura?
Du er så vill.

28

PEER GYNT *tankespredt*

Brura? Hvor er hun?

MATS

PEER GYNT

På stabburet.

Ok.

PEER GYNT

Nei, slapp av litt, du, ta deg en tur a'!

En tanke skyter opp i ham. Han uttaler sakte og kvasst.

Ingrid på stabburet!

*Nærmer seg Solveig, byr opp til dans.
Kan du tenke deg?*

*Solveig vil gå, han stiller seg i veien.
Skammer du deg fordi jeg ser ut som en fant?*

SOLVEIG fort
Det gjør du ikke, det er ikke sant!

MATS
Kom igjen, Peer, du må hjelpe meg!

29

PEER GYNT
Jo! Dessuten lot jeg dem skjenke meg,
men det var på trass, for du hadde krenket meg. Kom da!

SOLVEIG
Det torde jeg ikke, selv om jeg ville!

PEER GYNT
Hvem er du redd for?

SOLVEIG

PEER GYNT
Far? Ja vel –

SOLVEIG
Mest for far.
La meg gå i fred.

PEER GYNT
Nei! Jeg kan skape meg om til et troll!
Jeg kommer til senga di i natt klokka tolv. Hører du noen som hveser og freser,
ikke tro det er katten.

Det er meg, jeg tapper blodet ditt i en kopp og lillesøstera di, henne eter jeg opp.
Ja, for du skal vite: Jeg blir varulv om natten, jeg skal bite deg over lender og rygg –

30

*Slår plutselig om og ber som i redsel.
Dans med meg, Solveig!*

SOLVEIG ser mørkt på ham
*Hun går inn i stua.
Nå var du stygg.*

MATS kommer seilende igjen
Hjelp meg!

Peer ut med Mats. Aslak inn igjen, full, kaster trøyen, bretter opp skjorteermene, spyttet i nevene.

ASLAK
Nå er det ingen kjære mor! Peer Gynt eller jeg skal i bakken dengens.
På tørre never, ikke tomme ord. Dyret skal slaktes, flenges, henges...

SOL VEIG
Hvor er han?
Hun roper over tunet
Peer!

31

MATS kommer løpende

ASLAK
Hva skjer?

SOLVEIG skriker
Har de tatt ham av dage?

MATS
Se oppe i lia der – der løper Peer!

ASLAK
Med brura! Det beistet!

ASLAK
som himmelfallen
I bratteste ura
klyver han, som en geit med dødsforakt!

MATS gråtende
Han bærer min brud som et annet slakt!

ASLAK
Jeg skal drepe ham for hans bruderov!

SOLVEIG
Nei, herregud, dere får ikke lov!